

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Základy práva

JUDr. Pavel Koukal, Ph.D.
Právnická fakulta Masarykovy univerzity

VUT, březen 2010, Brno

Tato prezentace je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Obsah

1. Základy práva (9:00 – 10:30)
2. Občanské právo a obchodní právo (10:50 – 12:20)
3. Úvod do práva duševního vlastnictví (13:30 – 15:00)
4. Odborná diskuze (15:20 – 17:00)

ZÁKLADY PRÁVA

12.3.2010

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Právo

- „*studuji práva*“ - soubor pravidel chování, angl. law
- „*mám na to právo*“ – mám určité oprávnění něco požadovat, angl. right
- **pravó** – staroslov. – to co je rovné, přímé
- opakem práva je **křivda** – nerovný, křivý
- dříve nejvyšší soudci přísahali „*velebiti pravdu a tupiti křivdu*“

Právo

- fotbalový zápas - pravidla, hráči, rozhodčí
- občanský život - pravidla, subjekty práva, soudci/správní orgány
 - **právní pravidla** - obecně závazná, vynucuje je stát
 - **morální pravidla** - obecně závazná, vynucuje je svědomí a společnost
 - **náboženská pravidla** – závazná, vynucuje je církve/nábož.společnost

- kontinentální systém - zákony, nařízení
- angloamerický systém - soudní precedenty, obyčeje, zákony

Dělení práva:

- **právo soukromé** - rovné postavení subjektů, smluvní volnost
 - právo občanské, obchodní, pracovní, duševní vlastnictví
- **právo veřejné** - nerovné postavení (nadřazenost státu), není smluvní volnost
 - právo ústavní, trestní, správní, finanční

Prameny práva - psané právo

- Ústava (zákon č. 1/1993 Sb.)
- Listina základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.)
- ústavní zákony
 - zákony
 - nařízení vlády
 - vyhlášky ministerstev
 - instrukce, metodické pokyny
 - obecně závazné vyhlášky obcí/krajů
- právo ES
- mezinárodní smlouvy (čl. 10 Ústavy)

12.3.2010

Prameny práva - nepsané právo

- **právní zvyklosti** – hlavně angloamerický právní systém
- české právo – prostř. zákonných odkazů – např. § 264 ObchZ – obchodní zvyklosti zachovávané v příslušném obchodním odvětví
- prostř. soudní judikatury – rozhodnutí NS sp. zn. 25 Cdo 1506/2004: „Pravidla chování pro lyžaře, vydaná Mezinárodní lyžařskou federací FIS, nejsou obecně závazným právním předpisem, avšak pro lyžaře na sjezdové trati jsou závazná a jejich porušení představuje porušení právní povinnosti předcházet vzniku škod.“
- nepsaná právní pravidla – školství a vězeňství
 - např. povinnost vězně pozdravit přísl. vězeňské služby povstáním
 - povinnost žáka mluvit ve vyučování slušně

12.3.2010

Právní vztahy

- společenské vztahy upravené právem
 - subjekty
 - FO, PO, stát
 - předmět
 - věci, práva a jiné majetkové hodnoty
 - obsah
 - práva a povinnosti
 - práva absolutní
 - práva relativní

Subjekty právních vztahů

– fyzické osoby

- způsobilost k právům a povinnostem (právní způsobilost)
- způsobilost k právním úkonům – v plném rozsahu se jí nabývá zletilostí

– právnické osoby

- sdružení fyzických a právnických osob (obchodní společnosti, polit. strany, občanská sdružení)
- účelová sdružení majetku (nadace, nadační fondy)
- jednotky územní samosprávy
- jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon (např. Pozemkový fond, zdravotní pojišťovny atd.)

Právnícké osoby (§ 18 až 21 ObčZ)

- název a sídlo
- majetková samostatnost
- statutární orgány
- založení/zřízení
 - písemnou smlouvou nebo zakladatelskou listinou
- vznik
 - zápisem do obchodního nebo jiného rejstříku (např. nadační rejstřík, rejstřík obecně prospěšných společností atd.)

Jednání subjektů práva

- fyzické osoby
 - přímo v rozsahu, v jakém mají způsobilost k právním úkonům
 - nezletilci – jednají buď sami nebo za ně jedná zákonný zástupce
 - nepřímo – jednání v zastoupení
- právnické osoby
 - statutární zástupce
 - pověření zaměstnanci

Smluvní zastoupení (§ 31 – 33b ObčZ)

- dohoda o plné moci
- plná moc
 - generální plná moc
 - speciální plná moc
- na plné moci nemusí být klauzule: plnou moc přijímám
- plná moc zaniká
 - provedením úkonů
 - odvoláním zmocnitelem
 - vypovězení zástupcem
 - smrtí zástupce
 - smrtí zmocnitele

Předmět právního vztahu (§ 118 ObčZ)

- věci, práva a jiné majetkové hodnoty
- věci – movité, nemovité
- součást věci (§ 120 ObčZ)
- příslušenství věci (§ 121 ObčZ)
- **stavba** a **pozemek** – stavba není součástí pozemku (§ 120 odst. 2 ObčZ)
- neoprávněná stavba (§ 135b) ObčZ)

Obsah právního vztahu

- práva a povinnosti
- **absolutní vztahy** – právu jednoho odpovídá povinnost všech ostatních
- **relativní vztahy** – právu jednoho odpovídá povinnost někoho jiného
- obsah je určen – právními předpisy a smluvním ujednáním

OBČANSKÉ PRÁVO

12.3.2010

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Prameny občanského práva

- Ústava (z.č. 1/1993 Sb.)
- Listina základních práv a svobod (z.č. 2/1993 Sb.)
- Občanský zákoník (z.č. 40/1964 Sb.)
- Nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení
- Nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník
- Zákon č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor

Prameny občanského práva

- Zákon o vlastnictví bytů (z.č. 72/1994 Sb.)
- Zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku
- Vyhláška č. 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční přepravu

Oblast právní úpravy

- Občanské právo upravuje (§ 1 ObčZ)
 - Majetkové vztahy mezi fyzickými a právnickými osobami
 - Majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem
 - Práva na ochranu osobnosti
- Právní vztahy vznikající z výsledků tvůrčí duševní činnosti upravují zvláštní zákony
 - Autorský zákon, zákon o vynálezech, zákon o ochraně průmyslových vzorů apod.

Občanskoprávní vztahy - zásady

- Subjekty mají **rovné postavení** (nikdo není oprávněn druhém jednostranně ukládat povinnosti)
- **Smluvní volnost** (nově omezena antidiskriminačním zákonem)
- **Ochrana slabší smluvní strany** – nájemce, spotřebitel
- Právo náleží bdělým
- Soulad s dobrými mravy

Právní úkony

- **Projev vůle** uznaný právem, který vyvolává právní následky
 - Jednostranné
 - Dvoustranné (smlouvy)

 - Vznik
 - Platnost (§ 37 až 40)
 - Účinnost

Věci

- Movité
- Nemovité

- Hmotné
- Nehmotné

- Stavba × pozemek

- Byt × bytová jednotka

Součást věci

Vše co k věci podle povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila

- Znehodnocení – funkční, peněžní, estetické

Příslušenství věci

- Věc vedlejší, která je vlastníkem věci hlavní určena k tomu, aby byla s věcí hlavní trvale užívána
 - samostatná věc hlavní
 - samostatná věc vedlejší
- Automobil – kolo × lékárnička

Počítání času (§ 122 ObčZ)

- lhůta určená podle dní počíná dnem, který následuje po události, jež je rozhodující pro její počátek
- konec lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná; není-li takový den v posledním měsíci, případně konec lhůty na jeho poslední den
- případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den

Promlčení (§ 100 ObčZ)

- Běh času oslabuje právo
- Právo se promlčí, pokud nebylo vykonáno (tj. nebyla podána žaloba) ve lhůtě stanovené občanským zákoníkem
- **3 letá obecná promlčecí lhůta**
- Pokud se právo promlčí – dlužník může u soudu vznést námitku promlčení – soud právo nepřizná
- Zvláštní promlčecí lhůty – náhrada škody, bezdůvodné obohacení
- Pokud by bylo plněno na základě promlčeného dluhu nejedná se o bezdůvodné obohacení
- **Účetní hledisko** – pohledávky, u nichž hrozí promlčení lze formou opravných položek dostat do nákladů (je však třeba podat žalobu)

Prekluze (§ 583 ObčZ)

- uplynutím prekluzivní lhůty zaniká právo
- např. **záruční lhůta** u odpovědnosti za vady (6/24 měsíců), restituční lhůty
- pokud by bylo plněno po marném uplynutí prekluzivní lhůty, jednalo by se o bezdůvodné obohacení

Vlastnické právo (§ 123 až 135c ObčZ)

- pouze k věcem **hmotným**
- právo věc užívat, brát plody, disponovat s ní
- vlastnictví zavazuje a nemůže být zneužito

- nabývání vlastnického práva
- věci movité
- věci nemovité

- vyvlastnění
- sousedská práva - imise

12.3.2010

Držba (§ 130 ObčZ)

- buď jako součást vlastnického práva nebo samostatně
- držba oprávněná
- držba neoprávněná

- nároky oprávněného držitele

- vydržení (3 roky/10 let)

- ochrana držby

Spoluvlastnictví (§ 137 až 142 ObčZ)

- podílové spoluvlastnictví
- z právních úkonů týkajících se společné věci jsou všichni spoluvlastníci povinni a oprávnění společně a nerozdílně
- hospodaření se společnou věcí
- předkupní právo
- vypořádání podílového spoluvlastnictví
 - dohodou
 - soudem

Bytové vlastnictví

- zákon č. 72/1994 Sb.
- bytová jednotka
- **spoluvlastnický podíl** na společných částech domu a pozemku

- společné části domu

- společenství vlastníků bytových jednotek

Společné jmění manželů (§ 143 až 151 ObčZ)

- aktiva
- pasiva

- možnost zúžit nebo rozšířit SJM
- předmanželská smlouva
- vzájemné zastupování

- dluhy
- zánik a vypořádání

Práva k cizím věcem

- právo zástavní (§ 152 až 174 ObčZ)
 - úvěr – hypotéka na nemovitosti
 - zastavárna
- právo zadržovací (§ 175 až 180 ObčZ)
 - pohledávka – zadržovaná věc
- věcná břemena (§ 151n až 151r ObčZ)
 - osobní
 - věcná

Závazky - vznik

- smlouva, škoda, bezdůvodné obohacení
- veřejný slib, veřejná soutěž, jednatelství bez příkazu

- dluh – pohledávka
 - doba splnění
 - místo splnění
 - způsob splnění

Závazky – zánik

- splnění (§ 559 až 569 ObčZ)
- započtení (§ 580 ObčZ)
- dohoda (§ 570 až 574 ObčZ)
- výpověď (§ 582 ObčZ)
- smrt dlužníka/věřitele (§ 579 ObčZ)

Závazky – změna

- postoupení pohledávky („odkup pohledávek“ - § 524 až 530 ObčZ)
- převzetí dluhu (§ 531 až 532 ObčZ)
- prodlení dlužníka (§ 517 až 521 ObčZ)
- prodlení věřitele (§ 522 až 523 ObčZ)

Závazky – zajištění

- ručení (§ 546 až 554 ObčZ)
- smluvní pokuta (§ 544 až 545 ObčZ)
- zástavní smlouva (§ 156 ObčZ)
- Směnka (zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový)

Jednotlivé typy smluv

- kupní smlouva (§ 588 až 600 ObčZ)
 - kupní cena
 - předmět koupě
- směnná smlouva (§ 611 ObčZ)
- **odpovědnost za vady**
 - 6 měsíců (§ 599 ObčZ)
 - 24 měsíců (§ 620 ObčZ)
- spotřebitelské smlouvy (§ 52 až 62 ObčZ)

Darovací smlouva (§ 628 až 630 ObčZ)

- bezúplatnost
- není odpovědnost za vady
- možnost vrátit dar

Smlouva o dílo (§ 631 až 656 ObčZ)

- stavba domu i oprava automobilu
- cena dle rozpočtu, cena odhadem
- záruční doba 6 měsíců/3 roky
- odpovědnost za poškození stavby – až do převzetí

Smlouva o půjčce (§ 657 až 658 ObčZ)

- úplatnost, peníze, úroky
- v ObchZ – smlouva o úvěru

Smlouva o výpůjčce (§ 659 až 662 ObčZ)

- bezúplatnost, individuálně určená věc

Nájem (§ 663 až 723 ObčZ)

- úplatnost, individuálně určená věc
- pozemky
- nebytové prostory (zákon č. 116/1990 Sb.)
- byty

OBCHODNÍ PRÁVO

12.3.2010

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obchodní právo

- podnikatel a podnikání
 - obchodní firma
- obchodní společnosti
- závazkové vztahy

- obchodní zákoník ~ občanský zákoník

12.3.2010

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Podnikatel (§ 2 odst. 2 ObchZ)

- osoba zapsaná v obchodním rejstříku
- osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění
- osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění
- osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do příslušné evidence

Podnikání (§ 2 odst. 1 ObchZ)

- soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku

Obchodní společnosti

- veřejná obchodní společnost
- komanditní společnost
- společnost s ručením omezeným
- akciová společnost
- založení, vznik
- vklad
 - peněžitý, nepeněžitý
- notářský zápis
 - družstvo

Obchodní závazkové vztahy

- obchodním zákoníkem se řídí (§ 261 ObchZ)
 - vztahy mezi podnikateli
 - vztahy mezi podnikateli a státem/obcemi, pokud se týkají zabezpečování veřejných potřeb
 - ?universita?
 - vybrané vztahy (například běžný účet, smlouva o úvěru)
 - vztahy mezi podnikatelem a nepodnikající fyzickou osobou, pokud si tak strany sjednají
- smluvní volnost, odpovědnost – není ochrana slabšího subjektu

Zvláštní úprava

- náhrada škody
- promlčení
- ručení
- kupní smlouva
- smlouva o dílo
- licenční smlouva k předmětům průmyslového vlastnictví

SVĚT DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ

12.3.2010

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

IP Survey 2006 – UK

- Jen 11,2% firem s méně než 9 zaměstnanci a 33% firem s více než 250 zaměstnanci **vědělo**, že předuveřejnění vynálezu může mít za následek zrušení patentu
- Přes 50% dotázaných firem **nevědělo**, že předuveřejnění představuje pro ochranu vynálezu podstatné riziko
- Jen 53% firem by před použitím nového loga udělalo rešerši v rejstříku ochranných známek
- 70% firem by před použitím nového/změnou firemního jména provedlo rešerši v obchodním rejstříku

Statistika ...

- 9% firem přiznalo, že nikdy žádnou rešerši v podobných rejstřících nedělalo
- Jen 34% velkých podniků má vypracovanou strategii ochrany duševního vlastnictví
- Jen 5% firem do 250 zaměstnanců poskytuje svým zaměstnancům školení v oblasti duševního vlastnictví

Table 1 - Creation or Ownership of IPRs

No. Employees	0-9	10-49	50-249	250+	Total
% of Respondent Firms Creating or Owning IPRs					
1.Patents	7.0%	16.9%	29.2%	41.4%	9.2%
2.Trademarks	31.9%	53.4%	68.6%	90.5%	36.2%
3.Copyright	62.0%	54.1%	47.2%	55.2%	60.5%
4.Database Rights	13.1%	21.5%	17.8%	28.2%	14.4%
5. Other	12.3%	12.2%	6.9%	10.0%	12.1%

Table 12 – Replies to the question “Have you or your company ever been involved in a legal dispute involving IPRs?” (% of firms)

No. Employees	0-9	10-49	50-249	250+	Total
Yes	4.5%	16.2%	23.3%	48.8%	27.4%
No	93.7%	82.0%	71.60%	42.0%	92.1%
Don't Know	1.9%	1.7%	5.1%	9.2%	1.9%

Table 15 – Replies to the question "Is anyone in your company specifically assigned responsibility for managing IPRs?" (% of firms).

No. Employees	0-9	10-49	50-249	250+	Total
Yes	7.0%	16.4%	27.2%	57.2%	8.3%
No	92.5%	82.0%	70.6%	39.8%	91.1%
Don't Know	0.5%	1.7%	2.1%	3.0%	0.6%

Table 27 – Replies to the question "Has your company ever used or searched Patent, Trademark or other IPR databases?" (% of firms)

No. Employees	0-9	10-49	50-249	250+	Total
Yes	21.8%	25.3%	37.3%	66.4%	22.5%
No	72.7%	63.4%	51.5%	23.0%	71.4%
Don't Know	5.5%	11.3%	11.2%	10.7%	6.1%

„To, co bylo vynalezeno, je možné kdekoliv na světě napodobit. Bez existence zákonného monopolu by vynálezce mohl být vytlačen z trhu svými konkurenty, kteří samotní, bez nutnosti vynakládat prostředky na výzkum či vývoj, získávají neoprávněnou konkurenční výhodu a mohou tak na trhu prodávat za nižší cenu, než ten, kdo se o vynalezení nového předmětu zasloužil svou prací a vynaložením finančních prostředků“.

Jeremy Bentham

„Můžeme říci, že práce autorova těla a dílo jeho rukou jsou ze své povahy jeho majetkem. Jestliže autor investoval do něčeho, co vytvořil, svůj um a energii a zanechal tuto investici ve hmotném předmětu, potom na hmotném předmětu ulpívá určitá osobnostní přidaná hodnota, kterou ze samotné podstaty nemohou užívat cizí osoby bez souhlasu tvůrce. Jestliže tato investice je z přirozené podstaty věcí považována za majetek autora, potom žádný jiný člověk není oprávněn takový tvůrčí počín užívat a rozhodně nelze říci, že se tvůrčí akt stává předmětem obecného užití.“

John Locke

Nehmotný statek ~ duševní majetek

- spjatost se schopností člověka tvořit, podnikat...
- oddělení od hmotného nosiče
- nezničitelnost
- potenciální ubikvita
- vznik nehmotného statku a vznik práv k němu se vážících
- princip teritoriality
- princip poplatkový

Dvě velké skupiny práv duševního vlastnictví

- **Autorská práva a práva související s právem autorským** (copyright and related rights)
 - Práva k autorským dílům, uměleckým výkonům, zvukovým a obrazovým záznamům apod.
- **Průmyslová práva** (industrial property rights)
 - Práva k
 - Ochranným známkám, označení původu
 - Vynálezům
 - Designům
 - Odrůdám rostlin
 - Topografiím polovodičových výrobků

Ochranné známky

12.3.2010

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Designy

- Ochrana se v ČR nazývá průmyslový vzor/nezapsaný průmyslový vzor
- Lze chránit i „autorskoprávně“

- Neformální ochrana

Použité zkratky

ObčZ– občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

ObchZ– obchodní zákoník (zákon č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

Kontakt:

JUDr. Pavel Koukal, Ph.D.
odborný asistent

*Katedra občanského práva
Právnická fakulta Masarykovy univerzity
Veveří 70, 61180 Brno*

pavel.koukal@law.muni.cz

tel: 549 49 4171